

Stanowisko PURPLE w sprawie reformy WPR

Istotna rola regionów podmiejskich (ang. *peri urban regions*)

Grupa Partnerska Europejskich Regionów Podmiejskich (Metropolitalnych) - PURPLE (ang. *the Peri Urban Regions Platform - PURPLE*) wzywa instytucje Unii Europejskiej i Państwa Członkowskie, aby w pełni uznały znaczenie regionów podmiejskich. Presja urbanizacyjna, odczuwana przez wszystkie podmiejskie regiony w Unii Europejskiej, sama w sobie stanowi wystarczający powód uzasadniający szczególną pozycję tych regionów w polityce, w każdej polityce, na wszystkich poziomach. Niemniej jednak, traktowanie regionów podmiejskich jedynie jako obszarów znajdujących się pod presją urbanizacyjną nie byłoby sprawiedliwe z uwagi na istotną rolę, jaką odgrywają one jako ogniwa łączące świat miejski ze światem wiejskim i ich kluczowe znaczenie w tym procesie. W tym sensie, regiony podmiejskie można zwykle charakteryzować z uwagi na ich dwoistość: z jednej strony - wysoką dynamikę spowodowaną presją wywieraną przez pobliskie duże miasta (metropolie), a z drugiej - tereny wiejskie o dużych walorach, takich jak: otwarte przestrzenie, interesujący krajobraz, różnorodność biologiczna i społeczności wiejskie. Również rolnictwo wciąż odgrywa ważną rolę. Z jednej strony są to bardzo nowoczesne i wydajne sektory produkujące na rynki światowe, natomiast pozostałe sektory odgrywają kluczową rolę w utrzymaniu walorów krajobrazowych oraz oferowaniu produktów i usług dla mieszkańców pobliskiego miasta. Taka dwoistość oznacza również, że regiony podmiejskie częściej niż rzadziej stają w obliczu konieczności nieustannego zmagania się w celu znalezienia równowagi pomiędzy potrzebami i oczekiwaniami miast, a zachowaniem i wzmocnieniem spełniających różnorodne funkcje walorów terenów wiejskich, ich rolnictwa, a także witalności ich wiejskich społeczności w aspekcie socjoekonomicznym. Zatem pośrednia pozycja, jaką zajmują obszary podmiejskie, niesie ze sobą zarówno wyzwania, jak i stwarza możliwości.

Niezbędna jest nowa wizja, która lepiej uwzględni rolę regionów podmiejskich

Grupa PURPLE uważa, że obecna polityka w niewystarczającym stopniu podejmuje zarówno te wyzwania, jak i wykorzystuje te możliwości. To samo odnosi się do Wspólnej Polityki Rolnej, uznającej, że regiony podmiejskie odgrywają istotną rolę w planowaniu i zarządzaniu przejściem w kierunku wykorzystania terenu do różnorodnych celów oraz w kierunku zrównoważonego i konkurencyjnego rolnictwa.

W świetle powyższego, grupa PURPLE z zadowoleniem przyjmuje inicjatywę Unii Europejskiej w zakresie dokonania oceny w połowie okresu ostatniej reformy WPR. Daje to możliwość oceny, czy i w jakim stopniu WPR przyczynia się do wzmocnienia rolnictwa i

społeczności wiejskich na obszarach podmiejskich. Należy jednak zachować w tym względzie pewną ostrożność, jako że ostatnia reforma rolnictwa znajduje się wciąż na etapie wdrażania, co powoduje, że jej skutki nie będą w pełni widoczne.

Niemniej jednak, na podstawie przeprowadzonej wewnętrznej oceny i konsultacji, grupa PURPLE uważa, że istnieje potrzeba stworzenia bardziej czytelnej/jasnej wizji przyszłości europejskiego rolnictwa i terenów wiejskich. Nie oglądając się wstecz, grupa PURPLE usilnie zachęca Komisję do stworzenia spójnej, długoterminowej wizji na przyszłość, której obecnie brakuje, uwzględniającej w sposób szczególny regiony podmiejskie, a także wyzwania, przed jakimi one stoją, i możliwości, jakie się przed nimi otwierają. Zarówno ocena w połowie okresu, jak i nowe propozycje reformy WPR po 2013 roku należy rozpatrywać w świetle tej wizji.

Podstawowe zasady nowej wizji i nowej polityki

Wizja taka powinna być stworzona w oparciu o kilka zasad, które razem stanowią podstawę przyszłej WPR:

1. Wspólna Polityka Rolna będzie w dalszym ciągu potrzebna i musi zostać utrzymana po roku 2013;
2. wyzwania w obliczu których stoi europejskie rolnictwo i europejskie tereny wiejskie, jak również produkty i usługi, zarówno dla celów prywatnych, jak i publicznych, jakie muszą one dostarczać, są różnorodne, a ich znaczenie jest z pewnością nie mniejsze, niż w poprzednich dekadach; dlatego też budżet na WPR, zarówno w pierwszym, jak i w drugim filarze, powinien być oparty na tych wyzwaniach;
3. przyszła WPR powinna być bardziej spójna z Agendą z Göteborga i Lizbony;
4. WPR powinna ustalić wspólne zasady dla wszystkich członków UE, ale powinna również pozostawić wystarczająco dużo miejsca dla szczególnych ambicji o charakterze krajowym i regionalnym;
5. zasadność WPR w aspekcie politycznym i społecznym będzie w dużym stopniu zależeć od sposobu i stopnia, w jakim wsparcie WPR przyczyni się do osiągnięcia celów dotyczących:
 - przejścia w kierunku rolnictwa zrównoważonego pod względem ekonomicznym, w zakresie środowiska naturalnego i pod względem społecznym, a także w kierunku konkurencyjnych holdingów,
 - zapewnienia najwyższych standardów jakości żywności,
 - dobrostanu zwierząt,
 - zwalczania zmian klimatycznych i zwiększania wytwarzania energii odnawialnej,
 - poprawy zdrowia publicznego,
 - ochrony wrażliwych agro-ekosystemów i cennych krajobrazów przez rolników i innych właścicieli gruntów, pracujących wspólnie z wiejskimi przedsiębiorcami i instytucjami,
 - ochrony tych agro-ekosystemów, krajobrazów i różnorodności biologicznej przed rozprzestrzeniającą się urbanizacją i infrastrukturą,
 - wsparcia vitalności obszarów wiejskich w aspekcie socjoekonomicznym,
 - zwiększenia innowacyjności i tworzenia nowych produktów i usług odpowiadających potrzebom społeczności miejskiej, takich jak opieka zdrowotna i wypoczynek,
 - udoskonalenia zarządzania wodą i zachęcania do bardziej wydajnego korzystania z niej;

6. cele te powinny być oparte na koncepcji wielofunkcyjnej roli rolnictwa i obszarów wiejskich, a w szczególności na roli regionów podmiejskich w odniesieniu do pobliskiego środowiska miejskiego;
7. wsparcie nie powinno być dłużej oparte na historycznie uwarunkowanych uprawnieniach, ale wyłącznie na kryteriach dotyczących wydajności, odnoszących się do zasadności wsparcia z punktu widzenia społecznego i celów wymienionych w punkcie 5.

Bieżące kwestie, jakimi powinna zająć się Komisja Europejska w niedalekiej perspektywie

Bazując na powyższych zasadach, grupa PURPLE usilnie zachęca Komisję Europejską do pilnego zajęcia się następującymi kwestiami:

- **Obszary podmiejskie niezbędne dla konkurencyjnego rozwoju**
Aby regiony miejskie stały się i/lub pozostały konkurencyjne i innowacyjne, należy rozbudzić świadomość, że niezbędnym czynnikiem w strategiach rozwoju urbanizacyjnego, warunkującym przyciągnięcie przedsiębiorstw i wykwalifikowanych pracowników, jest atrakcyjne środowisko podmiejskie. Z perspektywy wsi oznacza to, że WPR powinna zapewnić więcej miejsca dla uwzględnienia środowiska miejskiego w planach rozwoju terenów wiejskich. W szczególności program Leader powinien oferować więcej możliwości stworzenia zintegrowanych strategii rozwoju obszarów miejsko-wiejskich. Oznacza to, że w ramach planów rozwoju wsi i lokalnych planów działania, inwestycje w środowisko miejskie również powinny kwalifikować się do wsparcia.
- **Większy nacisk na drugi filar**
W większości przypadków, w przeciwieństwie do pierwotnych celów, budżet na rozwój obszarów wiejskich został zmniejszony. W szczególności dla regionów podmiejskich oznacza to, że mają one mniej środków na wspieranie rozwoju obszarów wiejskich, ochronę ich walorów przed presją urbanizacyjną i zachowanie ich różnorodności krajobrazowej i biologicznej, a także na promowanie ich różnorodności kulturowej i w aspekcie kulinarnym. Oznacza to również, że mniejszy jest budżet na promowanie i wspieranie sektora rolnego, aby stał się on bardziej konkurencyjny. Dlatego też grupa PURPLE usilnie dąży do przekonania Komisji, aby zwiększyła budżet na drugi filar i aby w trakcie przeznaczania dodatkowych środków przyznała pierwszeństwo osi 1 w celu promowania innowacyjności i zwiększania konkurencyjności sektora rolnego.
- **Większa ochrona różnorodności**
Jedną z głównych cech charakterystycznych obszarów wiejskich Europy jest ich bogata różnorodność, zarówno pod względem środowiska naturalnego, jak i kulturowym. To samo dotyczy regionów podmiejskich. Tak, jak łączy je zajmowanie pośredniej pozycji pomiędzy obszarami miejskimi i wiejskimi, tak samo charakteryzuje je duża różnorodność pod względem krajobrazowym, kulturowym i funkcjonujących w skali lokalnej systemów produkcji żywności. Tę wciąż istniejącą różnorodność powinno się bardziej doceniać i wykorzystywać jako zaletę przy tworzeniu zintegrowanych strategii rozwoju obszarów wiejskich.
- **Obszary podmiejskie mogą przyczynić się do zwalczania zmian klimatycznych**
Produkcja na dużą skalę roślin bioenergetycznych na ogół nie stanowi przekonującej, z ekonomicznego punktu widzenia, opcji dla większości regionów podmiejskich ze względu na wysokie ceny ziemi. Niemniej jednak, regiony podmiejskie mogą przyczynić się do

osiągnięcia celów w zakresie zmniejszenia emisji dwutlenku węgla na kilka innych sposobów: poprzez utrzymanie otwartych przestrzeni i wykorzystanie obszarów dla celów rolnych, poprzez programy ponownego zalesiania, przetwarzanie biomasy i promowanie wykorzystania na poziomie lokalnym dobrej pod względem jakościowym produkcji oraz konsumpcji po to, aby ograniczyć dostawy żywności z odległych rejonów.

▪ **Więcej uwagi dla zakładania gospodarstw przez młodych rolników**

Spółeczność rolnicza szybko się starzeje, a ilość młodych rolników zmniejsza się. Chociaż ze zjawiskiem takim mamy do czynienia w całej Europie, jest ono szczególnie wyraźne na obszarach podmiejskich, gdzie koszty założenia gospodarstwa rolnego są wyższe ze względu na wysokie ceny ziemi i gdzie istnieje wiele innych możliwości zatrudnienia. Młodzi rolnicy mają kluczowe znaczenie dla przyszłości rolnictwa i dokonania przejścia w kierunku zrównoważonego, wielofunkcyjnego i konkurencyjnego rolnictwa. Polityka nie powinna wyłącznie mieć na celu oferowanie pomocy młodym rolnikom w przejmowaniu lub rozpoczynaniu prowadzenia gospodarstw rolnych, ale również przedstawianie rolnictwa i pracy na roli jako atrakcyjnej możliwości pracy zawodowej. Zwiększone wsparcie powinno jednak opierać się na biznesplanach ukazujących chęci i możliwości rolnika do tego, aby stał się on konkurencyjny, a jego działalność miała charakter trwały.

▪ **Więcej miejsca w polityce dla opłat za tzw. „zielone” i „niebieskie” usługi w oparciu o ceny rynkowe**

Istnieje większa potrzeba ochrony i utrzymania cennych krajobrazów, ekosystemów i biologicznej różnorodności, szczególnie na obszarach podmiejskich, gdzie walory te są stale zagrożone przez presję urbanizacyjną. Jednocześnie istnieją większe możliwości zapewnienia ochrony i utrzymania tych dóbr publicznych w postaci tzw. usług „zielonych” (krajobraz, ekosystemy, różnorodność biologiczna) i „niebieskich” (zarządzanie ilością i jakością wody) oferowanych przez rolników i innych właścicieli gruntów. Opłaty za te usługi, zarówno na poziomie publicznym, jak i prywatnym, nie powinny w dalszym ciągu opierać się na zrekompensowaniu właścicielom gruntów strat produkcyjnych, ale na rzeczywistych cenach rynkowych.

▪ **Więcej uwagi dla zdrowia**

Gwałtownie wzrasta, szczególnie wśród ludzi młodych, ilość problemów zdrowotnych, problemów z nadwagą i otyłością, będących skutkiem złej diety i niewłaściwego odżywiania. Jeżeli szybko i w odpowiedni sposób nie podejmiemy się rozwiązania tych problemów, będą one miały poważne konsekwencje dla zdrowia publicznego i dla budżetów ochrony zdrowia publicznego. Ponieważ problemy te są najbardziej odczuwalne w dużych miastach, regiony podmiejskie mają znakomite możliwości pomocy w tym zakresie, poprzez oferowanie konsumentom w miastach lokalnej, świeżej i zdrowej żywności. Oznacza to, że Komisja powinna stworzyć więcej miejsca dla organów publicznych, takich jak szkoły i szpitale, w celu dostarczania żywności w skali lokalnej. Zdrową dietę i styl życia można promować również poprzez programy uświadamiające, w ramach których społeczeństwo miejskie, a zwłaszcza dzieci w wieku szkolnym, można zapoznać z produkcją żywności. Ułatwienie mieszkańcom miast dostępu do regionów podmiejskich w celach rekreacyjnych stworzyłoby możliwości do zachęcenia ludzi do większej aktywności.

▪ **Większy nacisk na program Leader**

Przez ostatnie półtorej dekady program Leader udowodnił swoją skuteczność w zakresie rozwoju obszarów wiejskich dzięki zachęcaniu do współpracy na poziomie prywatnym i publicznym oraz współpracy między sektorami. Program Leader pokazał również, że jest doskonałym narzędziem ułatwiającym innowacyjność. Pierwotnie wprowadzony jako instrument dla rozwoju wsi na mniej uprzywilejowanych obszarach, w ramach programu Leader+ pokazał również, że ma on wartość dodaną w większości regionów

podmiejskich. Niemniej jednak, uważamy, że Państwa Członkowskie odnoszą się do programu Leader bez większego entuzjazmu, a podejście takie umacnia się wraz z uświadomieniem sobie, że w większości przypadków budżety na rozwój obszarów wiejskich raczej zmniejszyły się niż zwiększyły. Zwiększenie budżetu dla drugiego filaru stworzyłoby więcej miejsca dla wdrożenia programu Leader na szerszą skalę w tych Państwach Członkowskich i regionach, które są tym zainteresowane.